

Transmigratie: Debat en uitdagingen voor sociale dienstverlening

‘Actuele veiligheidsproblemen’
Master Veiligheidswetenschappen
Universiteit Antwerpen
14 maart 2019

Inhoud

1. Groeiende transmigratie als onderdeel van superdiversiteit
2. Braziliaanse mobiliteit: een case study
3. Welzijnsnoden van transmigranten: Van gedeelde ervaringen tot specifieke noden
4. Meerdere wegen naar hulp, maar geen garantie
5. Implicaties voor onderzoekers, beleidsmakers en sociale professionals

1. Groeiende transmigratie als onderdeel van superdiversiteit

Transmigratie als deel van de overgang naar een superdiverse 21ste eeuw

- Veel diversere én complexere sociale realiteit
- Superdiversiteit wijst op
 - Kwantitatieve en kwalitatieve verschillen tegenover de 20ste eeuw
 - Een nieuw concept om differentiëring of verschil te begrijpen

Een kwantitatieve breuk: naar majority-minority cities

- Wereldsteden als New York, Sao Paulo, Toronto of Sydney zijn al lang 'majority-minority cities': *steden waar de meerderheid van de bewoners uit een brede waaier van minderheden bestaat.*
- Brussel, Rotterdam, Amsterdam en Genk, recent ook Antwerpen

Diversiteit in de diversiteit: wat betekent dat?

Een enorme hybriditeit in de achtergronden van migranten:

- ▶ Meer nationaliteiten
- ▶ Meertaligheid
- ▶ Religieuze diversiteit groeit
- ▶ Diversiteit in migratiemotieven
- ▶ Diversiteit in verblijfsstatuten
- ▶ Diversiteit in sociaal-economische posities
- ▶ Diversiteit in & tussen gemeenschappen
- ▶ **Diversiteit in migratietrajecten**

Studies over menselijke mobiliteit

Transmigratie of meervoudige migratie: leven over grenzen heen

- Van klassieke enkelvoudige migratie naar complexere, meervoudige migratiepatronen
 - ▶ Voor ze hier geraakten
 - ▶ En misschien ook morgen: intentie of hoop om verder te migreren of terug te gaan
- Sleutelwoorden: meervoudigheid, grotere mobiliteit, tijdelijkheid en onzekerheid
- Transitmigratie als subgroep van transmigratie

Wat wilden we weten?

- Zicht krijgen op nieuwe migratiepatronen: hoe werkt transmigratie?
- Welke rol spelen transnationale netwerken bij deze groep?
- Betekent meervoudige migratie ook meervoudige kwetsbaarheid? Wat zijn hun welzijnsnoden en strategieën?
- Hoe spelen formele en informele hulpverlening op deze nieuwe groep in?

Hoe hebben we dit onderzocht?

- Uitgebreide literatuurstudie
- 54 diepte-interviews met transmigranten uit drie (oorspronkelijke) landen van herkomst
 - 19 Marokkaanse transmigranten
 - 22 Braziliaanse transmigranten
 - 13 Ghanese transmigranten

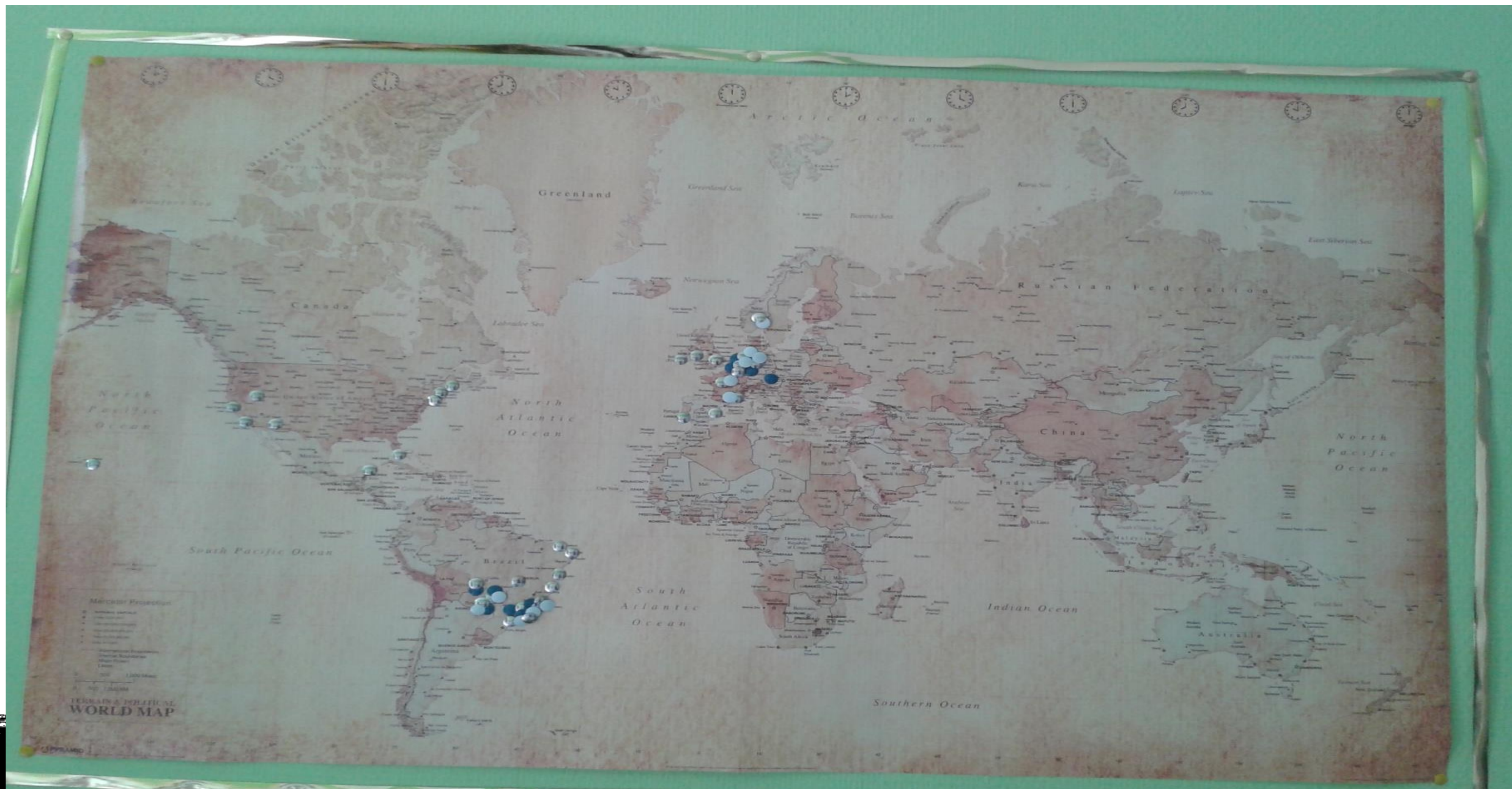
Hoe hebben we dit onderzocht?

- Afbakening:
 - Max. 5 jaar in ons land
 - Verblijvend in Brussel of Antwerpen
 - Meervoudige migratie achter de rug en/of intentie verder te migreren
 - Sociaal kwetsbaar (vb. geen diplomaten)
- Vier focusgroepen met een 20-tal formele en informele hulpverleningsorganisaties

2. Braziliaanse mobiliteit: een case study

De verhalen van João en Rafael

Waarom migreren?

- Bewuste keuze versus onverwacht proces
- Een zoektocht naar een betere (economische) situatie
- De grote invloed van de economische crisis
- Onveiligheid in het herkomstland
- Veranderende migratiewetten
- Belang van netwerken
- Persoonlijke motieven

Toekomstperspectieven

*Hoe verder van Antwerpen, hoe beter.
(lacht) Ik wil ergens wonen waar ik de taal
goed onder de knie kan krijgen zonder dat
ik te veel mensen in het berbers hoor
praten. Hier heb je te veel Marokkanen.
[...] (Omar, 25, Marokko)*

*Misschien naar Marokko wel, ja, dat is mijn wens, ja
als ik ooit hier klaar ben. In die zin klaar, als ik
gepensioneerd ben, als ik mijn taak heb volbracht,
mijn kinderen heb grootgebracht en dat mijn
kinderen hier een toekomst hebben zoals ik hier heb
geleefd eigenlijk. (Yasmina, 45, Marokko)*

*Voor mij is het genoeg, ik hoop dat dit het laatste is. Dit is mijn
eindhalte. Ik hoop dat God mij hier laat, ik zie het niet meer
zitten om te migreren. Want je wordt er echt psychisch ziek
van. (Laila, 36, Marokko)*

Toekomstperspectieven

Inch'allah, ik blijf hier. Mijn kinderen kunnen geen Spaans meer. Mijn baby is hier geboren. Als ik tegen mijn kinderen zeg 'gaan we terug naar Spanje?' weigeren ze dat. (Nadia, 39, Marokko)

Ik ben al lang gestopt met het maken van plannen. Laten we gaan waar het leven mij brengt. Het kan zijn dat ik binnen vijf jaar in België ben, het kan zijn dat ik binnen vijf jaar in Brazilië ben, ik kan in Spanje zijn... Enkel in Afghanistan, daarvan weet ik dat ik daar niet zal zijn. (lacht) Nu, waar ik wel zal zijn, daar heb ik nooit geen zekerheid over gehad... Ik heb geleerd... De eerste keer nadat ik vertrokken ben, heb ik geleerd dat een beetje zigeuner zijn wel wat leuk is. Ik weet niet waar ik zal zijn. Nee.. Ik ben geen plannen aan het maken. [...] Waar ik mij goed, veilig en gelukkig voel op het moment. Dat kan zijn in om het even welke plaats. (Selma, 60, Brazilië)

3. Welzijnsnoden van transmigranten:
Van gedeelde ervaringen tot specifieke noden

Welzijnsnoden van migranten

- De grote impact van de verblijfsstatus
- Armoede en financiële kwetsbaarheid
- Worstelen met taal
- Botsen op racisme en discriminatie
- Je weg vinden als nieuwkomer

Meervoudige migratie, meervoudige kwetsbaarheid?

- Leven in transnationale en mobiele gezinnen
- Van complexe migratiepatronen naar complexe problemen
- Risico op uitbuiting
- Terugkijken en vergelijken

4. Oplossingsstrategieën van transmigranten
*Meerdere wegen naar hulp, maar geen
garantie*

Persoonlijke sociale netwerken

- Transnationale netwerken als grensoverstijgende steunbronnen
 - ▶ Een netwerk over grenzen heen: geen éénrichtingsverkeer
 - ▶ Sterktes
 - ▶ Beperkingen
- Netwerken in de nieuwe verblijfplaats
 - ▶ Nieuwe netwerken uitbouwen
 - ▶ Lokale netwerken als bronnen van steun

Ervaringen met formele hulp- en dienstverlening

- Kennis van het sociaal werk
- Hulpverlening vinden en (kunnen) gebruiken
- Botsen op drempels
- 'Ik red mezelf wel'

5. Implicaties voor onderzoekers, beleidsmakers en sociale professionals

(G)een evidente groep?

- Wantrouwen vanuit vorige ervaringen
- Permanente mobiliteit
- 'shopgedrag'
- Transnationale netwerken als solidariteitsnetwerken

"Die mensen hebben soms het hulp-verleningsmodel van andere landen in hun hoofd. En dan is het voor hen moeilijk om te begrijpen waarom het hier anders verloopt dan daar."

(hulpverlener, psychosociale hulpverlening)

Lokaal werken met transmigranten

- Erkenning van transmigranten als mobiel en ingebed in transnationale netwerken
- Samenwerken met “nieuwe” actoren
- In kaart brengen van transnationale netwerken
- Empowerend of controlerend?

*“Ik zeg altijd: Migratie is geen actie, het is een proces, dat kan je niet stoppen. Want iemand die al eens ergens naartoe is gegaan, zal geneigd zijn om zijn geluk weer te beproeven.”
(hulpverlener, begeleide terugkeer)*

Transnationaal werken met transmigranten

- In netwerken en samenwerkingsverbanden over grenzen heen
- Als eenmalig project
- Zelf een transnationale speler worden

Take home message

- De klassieke benadering van migratie als een 'eenvoudige beweging tussen twee vaste plaatsen' wordt uitgedaagd
- Continuum aan mobiliteiten: meerdere vormen van fysieke mobiliteit zijn parallel en simultaan

